

ΒΗΜΑgazino

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗ
ΣΥΝΑΡΠΑΣΤΙΚΗ ΖΩΗ
ΚΑΙ ΣΤΟ ΤΕΡΑΣΤΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΡΓΟ
ΜΙΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΜΕ ΔΙΕΘΝΗ
ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑ

ΕΝΑΣ ΧΡΟΝΟΣ
ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ
ΕΛΛΗΝΙΔΑ

**ΜΑΡΙΑΝΝΑ Β.
ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΗ**

Τα μέλη του IACCCA κατά τη διάρκεια της Ξεναγήσής τους στην Εθνική Πινακοθήκη της Ελλάδος από τη διευθύντριά της, Σουραγώ Τσιάρρα, Αθήνα, 2023.

Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους διεθνή funds και πολυεθνικοί όμιλοι αποφασίζουν να δημιουργήσουν συλλογές έργων τέχνης και γιατί ελληνικές επιχειρήσεις επιλέγουν να επενδύσουν στον σύγχρονο πολιτισμό; Ποιο είναι το κοινωνικό έρεισμα πίσω από αυτές τις σημαντικές πρωτοβουλίες; Η Διεθνής Ένωση Εταιρικών Συλλογών Σύγχρονης Τέχνης (International Association of Corporate Collections of Contemporary Art - IACCCA) είναι ένας σημαντικός φορέας, ο οποίος συνδέει 58 διεθνείς συλλογές τέχνης πολυεθνικών εταιρειών και τραπεζικών ομίλων, όπως είναι η αμερικανική Fidelity Investments και η γερμανική Deutsche Bank. Λίγο μετά την εκλογή της στο Διοικητικό Συμβούλιο του IACCCA, η Κίκα Κυριακάκου, καλλιτεχνική διευθύντρια του Polygreen Culture & Art Initiative (PCAI), που ιδρύθηκε από τον επιχειρηματία και CEO Αθανάσιο Πολυχρονόπουλο το 2014 και αποτελεί την πρώτη εταιρική συλλογή έργων τέχνης από την Ελλάδα που εντάχθηκε στο IACCCA, συζητεί με την Delphine Munro, τη γαλλίδα πρόεδρο του IACCCA και διευθύντρια του ιδρύματος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (European Investment Bank EIB), για τα σημεία που συνδέουν το συλλέγειν με το επιχειρείν, για τον ρόλο που καλείται να υπηρετήσει το IACCCA και οι επιμελητές του, καθώς και για το ενδιαφέρον διεθνών καλλιτεχνικών φορέων και συλλογών για τη σύγχρονη ελληνική τέχνη και τα μουσεία της χώρας μας.

Ως επιμελήτρια και μέλος του IACCCA, έχω διαπιστώσει όλα αυτά τα χρόνια στην πράξη το σημαντικό έργο που επιτελεί ο φορέας για τις εταιρικές συλλογές τέχνης, συμβάλλοντας στην εξέλιξη και στο κοινωνικό έργο τους. Από την πλευρά σας, ως πρόεδρος του IACCCA, ποια κρίνετε πως είναι η βασική αποστολή του συγκεκριμένου δικτύου;

«Στο IACCCA στόχος μας είναι να μοιραζόμαστε βέλτιστες πρακτικές και να εμπνεύμε ο ένας τον άλλον με αφορμή το συλλέγειν και την προώθηση της σύγχρονης τέχνης. Διοργανώνουμε συναντήσεις δύο φορές τον χρόνο σε διάφορες πολιτιστικές πρωτεύουσες για εργαστήρια και σεμινάρια, ενώ κάθε δεύτερο χρόνο φιλοξενούμε ένα συμπόσιο ανοιχτό στο ευρύ κοινό. Η ιδέα για την ίδρυση του IACCCA προήλθε από μια σειρά άτυπων συζητήσεων τραπεζιών που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ επιμελητών εταιρικών συλλογών τέχνης στις αρχές της δεκαετίας του 2000. Η ιδρύτριά μας, Jacqueline D'Amécourt, τότε επιμελήτρια της συλλογής Lhoist

● Η Delphine Munro.

Η Delphine Munro, πρόεδρος του International Association of Corporate Collections of Contemporary Art και διευθύντρια του ιδρύματος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, συνομιλεί με την Κίκα Κυριακάκου για όλα όσα συνδέουν το συλλέγειν με το επιχειρείν.

στο Βέλγιο, διαπίστωσε μέσα από αυτές τις συναντήσεις ότι ενώ οι διάφορες εταιρικές συλλογές είχαν πολλά κοινά, ήταν σε μεγάλο βαθμό αποσυνδεδεμένες η μία με την άλλη. Αυτό την ενέπνευσε να δημιουργήσει έναν διεθνή οργανισμό με σκοπό να συσπειρώσει την τεχνογνωσία των εταιρικών συλλογών τέχνης και έτσι το 2007 ιδρύθηκε επίσημα το IACCCA».

Ολο και περισσότερες επιχειρήσεις επιλέγουν να στηρίξουν τον σύγχρονο πολιτισμό και τα εικαστικά στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Ποια θα λέγατε πως είναι τα βασικά αίτια πίσω από την απόφαση μιας εταιρείας να δημιουργήσει μια συλλογή έργων τέχνης;

«Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους μια εταιρεία ή μια τρά-

πεζα θα αποφασίσει να δημιουργήσει μια συλλογή. Κατ' αρχήν η τέχνη συνιστά ένα στοιχείο που μπορεί να αξιοποιηθεί με πολλαπλούς τρόπους στον χώρο των επιχειρήσεων. Αναπτύσσει τον διάλογο μεταξύ των υπαλλήλων, ανοίγοντας νέες συνομιλίες και βελτιώνοντας τις συνθήκες εργασίας σε ένα εταιρικό περιβάλλον. Δεύτερον, η τέχνη προωθεί την πρωτοπορία, καθώς ερμηνεύεται με πολλαπλούς τρόπους, ενθαρρύνοντας τους εργαζομένους να διερευνούν νέες προοπτικές και να αγκαλιάζουν καινοτόμες λύσεις. Τρίτον, η τέχνη προωθεί την έννοια της κοινότητας, ευνοώντας την εταιρική κουλτούρα, την υπερηφάνεια για τον πολιτιστικό ρόλο της εταιρείας και το αίσθημα του ανήκειν. Τέλος, αξίζει να επισημανθεί πως η κοι-

● «Art in the Time of Ecological Disruption»: Συμπόσιο του IACCCA στο «La Caixa» Foundation, Μαδρίτη, 2022.

νωνική ευθύνη είναι ένα ζήτημα που απασχολεί σημαντικά πλέον όμιλους και επιχειρήσεις. Οι εταιρείες μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά στον ρόλο των δημόσιων μουσείων συμβάλλοντας στη διατήρηση και στην προώθηση της σύγχρονης δημιουργίας. Πιστεύω ακράδαντα ότι μέσω στοχευμένων πρωτοβουλιών, οι εταιρείες μπορούν να μετατρέψουν τις συλλογές τους σε εργαλεία ζωντανής επικοινωνίας μεταξύ εργαζομένων, πολιτών και κοινωνιών. Γίνεται σαφές, επομένως, ότι οι εταιρικές συλλογές τέχνης μπορούν να εξυπηρετήσουν πολλούς

και διαφορετικούς σκοπούς πέρα από το να συνιστούν απλά μια επένδυση. Συμβάλλουν στην εκπλήρωση ενός δημιουργικού και αισθητικά ελκυστικού χώρου εργασίας και προάγουν σημαντικές κοινωνικές και εταιρικές αξίες, όπως η συμπερίληψη και η διαφορετικότητα. Ενθαρρύνουν διαφορετικές προοπτικές, αμφισβητούν το status quo και ενισχύουν την ευημερία των εργαζομένων δημιουργώντας ένα αξιόλογο περιβάλλον εργασίας. Παράλληλα, η συλλογή μπορεί να είναι προστιθέτως στο ευρύ κοινό μέσω εκθέσεων και δανείων σε δημόσιους φορείς, υπογραμμί-

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ

ζοντας τον κοινωνικό ρόλο της και λειτουργώντας ως σημαντική πολιτιστική παρακαταθήκη».

Παράλληλα με τον ρόλο σας στο IACCCA, είστε επικεφαλής του Τμήματος Τεχνών & Πολιτισμού του Ινστιτούτου της ΕΙΒ και υπεύθυνη για τη συλλογή της Τράπεζας. Ποιοι είναι οι στόχοι του ιδρύματος, η αποστολή της συλλογής σας και οι προκλήσεις, ενδεχομένως, τις οποίες καλείστε να αντιμετωπίσετε; Με ποιον τρόπο τα καλλιτεχνικά προγράμματα και η συλλογή ευθυγραμμίζονται με τις πολιτικές ESG (Environmental, Social, Governance) και CSR (Corporate Social Responsibility) της εταιρείας;

«Ο σχεδιασμός και η οργάνωση του Προγράμματος Ανάπτυξης Καλλιτεχνών (Artist Development Programme ADP) της ΕΙΒ αποτελεί κεντρικό κομμάτι της δουλειάς μου. Ουσιαστικά σχεδιάσα το ADP το 2013 για να αντισταθίσω τις περιορισμένες ευκαιρίες ανάπτυξης που υπήρχαν τότε διαθέσιμες για νέους καλλιτέχνες στην Ευρώπη. Το πρόγραμμα προσφέρει σε ευρωπαίους δημιουργούς κάτω των 35 ετών τρίμηνη διαμονή στο Παρίσι (Cité internationale des arts) και στο Λουξεμβούργο (neimënster), με μέντορα έναν διεθνούς φήμης καλλιτέχνη (μεταξύ αυτών οι Mirosław Bałka, Callum Innes, Darren Almond, Jorma Puranen και Tatiana Trouné). Το ενεργό δίκτυο αποφοίτων μας διαδραματίζει μεγάλο ρόλο στη σύσταση των μελλοντικών υποψηφίων και η επιτυχία τους μετά την ADP συνεχίζει να προσδίδει μεγαλύτερη αξιοπιστία στο πρόγραμμά μας. Πρώην βραβευθέντες μας έχουν εκθέσει σε μερικά από τα πιο διάσημα καλλιτεχνικά ιδρύματα του κόσμου, όπως η Tate Britain, έχουν υπάρξει υποψήφιοι για το βραβείο Turner και συμμετείχαν στην Μπιενάλε της Βενετίας. Σε θεσμικό επίπεδο, θα έλεγα πως το πρόγραμμα ADP τοποθετεί

την ΕΙΒ στην καρδιά της ευρωπαϊκής καλλιτεχνικής δημιουργίας, ενώ σε προσωπικό επίπεδο η υποστήριξη νέων καλλιτεχνών μπορεί να αποδειχθεί πραγματικά αναζωογονητική.

Όσον αφορά τις προκλήσεις, δεσμευόμαστε να ανταποκριθώ στην ανάγκη αναγνώρισης και προβολής της διαφορετικότητας στην Ευρώπη σε έναν ολοένα και πιο διχασμένο κόσμο. Τα τελευταία πέντε χρόνια η καλλιτεχνική επιτροπή της ΕΙΒ εστίασε σε εικαστικούς και έργα τέχνης που φέρνουν στο προσκήνιο την πολύπλευρη ταυτότητα της Ευρώπης, δίνοντας πάντα συνειδητά και σκόπιμα προτεραιότητα σε καλλιτέχνες που υποεκπροσωπούνται στον κόσμο της τέχνης, συγκεντρώνοντας αποκτήματα από την Ανατολική Ευρώπη (σύμφωνα με τη διεύρυνση της ΕΕ), σε γυναίκες καλλιτέχνες και σε νέα ταλέντα. Εχουμε, επίσης, επεκτείνει τη δέσμευσή μας αυτή μέσω στοχευμένων αγορών και εκθέσεων. Το 2021, για παράδειγμα, η έκθεσή μας με τίτλο "Awakening" είχε ως θέμα τις φυλετικές ανισότητες, συμπεριλαμβάνοντας έργα των Karwani Kiwanga ("Nations - Oge's Uprising, 1790", 2020) και Kiluanji

Kia Henda ("The Geometric Ballad of Fear", 2019) από τη συλλογή μας, μεταξύ άλλων.

Αξίζει να σημειωθεί πως για περισσότερα από δέκα χρόνια, η ομάδα τέχνης και πολιτισμού της ΕΙΒ τοποθετεί την κλιματική αλλαγή στο επίκεντρο των προγραμμάτων της. Πάντα πίστευα ότι η τέχνη μπορεί και πρέπει να παίξει σημαντικό ρόλο στην τόνωση μιας συναισθηματικής αντίδρασης στο συγκεκριμένο ζήτημα, επιτρέποντας στους ανθρώπους να συνδεθούν με το θέμα χωρίς να παραλύονται από τους αριθμούς. Ετσι, στο πλαίσιο του ADP εστίασαμε σε θεματικές όπως "Ανθρωπόκαινος - Το Αποτύπωμα του Ανθρώπου" (2014-2018), "Νερό και Προστασία των Ωκεανών" (2016), "Πέρα από τα Σύνορα: Μετατόπιση και Διασπορά στην Τέχνη" (2017), και "Διατάραξη: Το Αποτύπωμα του Ανθρώπου" (2018-2022). Μέσω της σταθερής δέσμευσής μας απέναντι στους καλλιτέχνες και παράλληλα με την κοινωνική δέσμευση και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίησή μας επιδιώκουμε να ενεργοποιήσουμε τη συλλογή έργων τέχνης μας σε προεβουλή των αξιών της ΕΙΒ».

Μέσω στοχευμένων πρωτοβουλιών, οι εταιρείες μπορούν να μετατρέψουν τις συλλογές τους σε εργαλεία ζωντανής επικοινωνίας μεταξύ εργαζομένων, πολιτών και κοινωνιών

Μεταξύ 2019 και 2023 διοργανώθηκαν σε Αθήνα και Πειραιά δύο επίσημες συναντήσεις των μελών του IACCCA σε συνεργασία με το PCAI. Ως πρόεδρος του IACCCA και υπεύθυνη της συλλογής της ΕΙΒ, τι γνώμη έχετε σχηματίσει για την εικαστική σκηνή και τα μουσεία σύγχρονης τέχνης της χώρας;

«Πιστεύω πως η σκηνή σύγχρονης τέχνης και τα μουσεία στην Ελλάδα καθορίζονται από δημιουργικότητα, ανθεκτικότητα και τη βαθιά σύνδεσή τους τόσο με το ιστορικό παρελθόν όσο και με το σύγχρονο, το παρόν. Ως IACCCA οργανώσαμε το 2023 τη φθινοπωρινή συνάντηση των μελών μας στην ελληνική πρωτεύουσα προκειμένου να γνωρίσουμε από κοντά αυτή τη ζωντανή καλλιτεχνική σκηνή. Τα μέλη μας, η Polygreen Culture & Art Initiative (PCAI) και η συλλογή της Alpha Bank, αποτελούν παράδειγμα του δυναμικού της ελληνικής καλλιτεχνικής κοινότητας και της δέσμευσής της για ποικιλόμορφη καλλιτεχνική έκφραση και συνεργασία προκειμένου να καλλιεργηθεί θετικός κοινωνικός αντίκτυπος μέσω της τέχνης. Ένα από τα πιο ξεχωριστά χαρακτηριστικά της ελληνικής καλλιτεχνικής σκηνής είναι η παρουσία εικαστικών από πολυάριθμες χώρες και μη κερδοσκοπικών οργανισμών που προωθούν ανερχόμενους καλλιτέχνες παρέχοντας κοινωνικές

Τα μέλη του IACCCA κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους στις εγκαταστάσεις του πρώην Αεροδρομίου, Ελληνικό, 2023.

δεσμεύσεις. Διασφαλίζεται έτσι ότι η νέα γενιά Ελλήνων καλλιτεχνών επωφελείται από την τοπική και τη διεθνή σκηνή με μουσεία και ιδρύματα όπως το ΕΜΣΤ και με πολλές γκαλερί σύγχρονης τέχνης να συμβάλλουν, επίσης, σημαντικά σε αυτό. Επιπρόσθετα, οι καλλιτέχνες και τα ιδρύματα τέχνης της Ελλάδος αποτελούν μια σημαντική πηγή έμπνευσης για το έργο και τη συλλογή της ΕΙΒ την τελευταία δεκαετία. Λόγου χάριν, η περιόδουσα έκθεσή μας με τίτλο "In/Beyond Borders", η οποία έλαβε χώρα το 2011 στις εκπληκτικές εγκαταστάσεις του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου, αποδείχθηκε εξαιρετικά επιτυχημένη. Η συλλογή έργων τέχνης της ΕΙΒ περιλαμβάνει, επίσης, έργα Ελλήνων καλλιτεχνών που έχουν πάρει μέρος στο πρόγραμμα ADP, όπως ο Bill Balaskas, ή κατόπιν αγορών, όπως είναι η περίπτωση της Κύπριας Μαρίας Ξενοφώντος και του διαπρεπούς Έλληνα ζωγράφου Απόστολου Γεωργίου. Η συλλογή έργων τέχνης της ΕΙΒ παραμένει προσηλωμένη στην υποστήριξη της καλλιτεχνικής σκηνής της χώρας σας σε αυτή τη συναρπαστική στιγμή για την ελληνική σύγχρονη τέχνη».

Τα μέλη του IACCCA κατά τη διάρκεια της σύσκεψής τους, Φρανκφούρτη, 2024.